

משה

זיך צו לערנען

פרשת מטות - מסעי

וַיְכַתֵּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם.

וואס די ארטיגע אכזרים האבן נאר געקענט אויסטראכטן, ה' ירחם.

בלית ברירה, פשוט אויף צו ראטעווען דאס לעבן, האט ער אינמיטן די פינצטערע נאכט, געמוזט כאפן זיינע קליינע קינדערלעך אין די הענט, צוזאמען מיט זיין שוואכע און אויסגעמוטשעטע אידענע, און אנטלויפן טיף אריין אין דעם אומבאקאנטן, ווילדן וועג, אן קיין פלאן ווי צו גיין, נאר צו וואוהין די אויגן וועלן אים טראגן - אבי אנטלויפן פון דעם גיהנום און סכנת מוות.

אזוי זענען זיי געגאנגען, זיך געשלעפט און געפלאגט, טעג און נעכט אינעם ביטערן, שניידענדיגע פראסט וואס האט געשטאכן ווי מיט שפיזיגע נאדלען,

די שייך זענען שוין לאנג געווען צערסן ביז צום גרונט, די פרישע ווייסע שניי איז געווארן רויט פון זייערע בלוטיגע און פארפרוירענע פיס וואס זענען צעשפאלטן געווארן פונעם גרויזאמען קעלט. אזוי האבן זיי אריינגעבלאנדזשעט טיף אין דעם געדיכטן, שרעקעדיגן וואלד, די נאכט האט זיך אראפגעלאזט איבער זיי מיט איר שווארצן פארהאנג. זיי האבן געשפירט ווי דער כוח לאזט זיך אינגאנצן אויס.

פלוצלינג, ווי אן ענטפער פון הימל, האבן זיי דערזען פאר זיך א קליינע, פארלאזטע כאטקע, אן אלט צובראכן וואלד-שטיבל. קוים מיט די לעצטע כוחות האבן זיי זיך אריינגעשלעפט אין דעם שטיבל איבער צו קומען די נאכט, זיך צו כאפן דעם אטעם פון דעם שרעקליכן ווינט. **אבער פונקט דעמאלטס, אינעם טיפסטן טייל פון דער נאכט, האט דאס פאסירט. זיין אשת חיל האט ביז א קורצע צייט געבוירן דארט אויפן פראסטיגן ערד פונעם אלטן וואלד-הייזל - נישט איין קינד, נאר צוויי זיסע**

ס'איז געווען א פינצטערע, קאלטע, שטורמישע ווינטער נאכט. א נאכט וואס אפילו די חיות אין וואלד זוכן א באהעלטעניש און קומען נישט ארויס פון זייערע לעכער. די ווילדע ווינטן האבן געפיפען, געריסן און געקלאגט מיט אן אומבאשרייבליכע, קראפט, בשעת די מאסיווע אלטע ביימער אין דעם געדיכטן, שווארצן וואלד האבן זיך געבוירן ביז צו דער פארפרוירענער ערד, קראכנדיג אונטער דעם גוואלדיגן דרוק. אינמיטן דעם טיפן, פראסטיגן שניי, טרעט א איד, אן אומגליקליכער און צעבראכענער פאטער, ארומגענומען מיט א צעשטורעמט הארץ וואס איז פיל שווערער און טונקעלער ווי דער ווינטער שטורעם זעלבסט.

דאס איז ר' יענקל - א איד וואס דער באגריף פון א רייכע אדער אפילו א זעטיגע סעודה איז שוין לאנג פארמעקט געווארן פון זיין זכרון. אן ארימאן, וואס פלאגט זיך טאג און נאכט מיט א שטוב פון קינדערלעך בלע"ה, און קוים וואס ער האט אמאל פארמאגט א שטיקל הארטע, טרוקענע ברויט צו שטיקן דעם שרעקליכן הונגער פון זיינע אפגעדארטע, בלאסע קליינע קינדערלעך, וואס פלעגן קוקן מיט פארוויינטע אויגן צום טאטן בעטנדיג עסנווארג. **"אבער קוקנדיג יעצט אויף די טיפעניש פון זיין טראגעדיע, איז די שרעקליכע ארעמקייט געווען זיין קלענסטער דאגה."**

אינמיטן העלן טאג איז א שרעקליכע, בלוטיגע עלילה ארויפגעווארפן געווארן אויף זיין אומשולדיגן קאפ. א ברוטאלע בלבול! מען האט אים, דעם שטילן און אפגעהיטענעם איד, באשולדיגט אין א הארבע פארברעכן, אין א זאך וואס איז קיינמאל נישט געשטויגן און נישט געפליגן, א דמיון וואס די רשעים האבן אויסגעטראכט פשוט צו מאכן אויף אים אן עק רח"ל. עס האט אים אפגעווארט די ערגסטע גזירות און שטראפן

תאומים! א צווילינג!

"מזל טוב! מזל טוב!" האבן די קולות אפגעהילכט מכל עבר ופינה, ס'איז דאך געווען א געוואלדיגע שמחה - די מאמע האט ב"ה געבוירן א צווילינג! אבער... די שמחה איז ליידער געווען שטארק אויסגעמישט מיט שווערע און אנגעצויגענע געפילן. דער ווילדער שטורעם פון קעגנזייטיגע געפילן האט אים ארומגענומען. א קליין פינטעלע פון אינערליכע אמונה און שמחה של מצוה האט זיך מיטאמאל ווילד צוזאמגעגעמישט מיט א שרעקליכע, טיפע און אומדערטרעגליכע יאוש וואס האט אים באלד פארדרוקט.

תאומים?! הייליגער באשעפער, וויאזוי וועלן מיר זיי שפייזן? וואס וועלן מיר טון מיט זיי דא אינעם פארלאזטן כאטשקע וואו מיר זענען אינגאנצן אליינס? מיר, די עלטערן און די עטליכע אנדערע קינדערלעך, האבן דאך שוין טעג נישט געזען קיין טראפ וואסער צו באנעצן די טרוקענע ליפן, און אוודאי נישט קיין ברעקל ברויט צום לעבן!

פון דרויסן פרייט די ווינט די ביינער, בשעת אינעווייניג וויינען און קלאגן די פריש-געבוירנע הייליגע אידישע קינדערלעך מיט קולות וואס שפאלטן הויכע פעלזן און רייסן קליינע שטיקער פונעם פאטער'ס צעבלוטיגטן הארץ. די אומשטענדן זענען נישט געווען סתם שווער, עס איז געווען דראמאטיש קאטאסטראפאל, **ממש באו מים עד נפש אינעם פולסטן, ביטערסטן זין פון ווארט, וואס נאר א נס מן השמים קען עס טוישן.**

מיט א שווער צובראכן הארץ, און ביטערע טרערן וואס האבן געלאזט קאכעדיג-הייסע לאקעס אינעם טיפן, פראסטיגן שניי, האט דאס אומגליקליכע פארפאלק באשלאסן דעם שרעקליכסטן באשלוס וואס קען נאר זיין. א באשלוס וואס קיין שום אידישע עלטערן זאלן קיינמאל, נישט דארפן מאכן. "מיר מוזן כאטש איין קינד ראטעווען פון א זיכערן הונגער-טויט!" האבן זיי געוויינט מיט קולות וואס האבן געשפאלטן די הימלען, קוקנדיג אויף די צוויי פריש-געבוירענע, אומשולדיגע נשמה'לעך.

זיי האבן געהאט א פלאן: זיי האבן געוואוסט אז נישט ווייט פון דארט, ביים עק פונעם דערנעבנדיגן דארף, וואוינט א גרויסער און אנגעזעענער גביר. א מיליאנער, אן עשיר אדיר וואס שווימט אין רייכטום, אבער וואס האט ליידער, צו זיין גרויסן ווייטאג, קיינמאל נישט זוכה געווען צו קיין אייגענע קינדער.

די פארצווייפלטע עלטערן האבן זיך געטרייסט מיט א שטיקל קלער, אז אויב זיי וועלן איבערלאזן איינע פון די זיסע בעבי'ס אויף זיין שוועל פונעם פאלאץ, וועט דער רייכער גביר אינדערפרי עפענען די טיר, אריינקוקן אינעם אומשולדיגן געזיכט פונעם קינד, און זיין הארץ וועט זיך צעגיין. און ער וועט זיך זיכער מרחם זיין אויף די שוץ-לאזע נשמה, אים ארייננעמען אין זיין ווארעמען הויז, אים שפייזן מיט כל טוב וטוב, און אים אויפציען מיט ליבע ווי זיין אייגן קינד.

מיט ציטערדיגע, פארפרוירענע הענט, האט ר' יענקל, דער צובראכענער פאטער, גענומען איינע פון די ניי-געבוירענע קינדערלעך. ער האט זיך אויסגעטון זיין אייגענעם צעריסענעם רעקל - זיין איינציגסטע שוץ קעגן דעם ביטערען קעלט - און עס ארומגעוויקלט ארום דעם קליינעם שוואכן גוף, אים געגעבן א הייסן, נאסן קוש אויפן קליינעם שטערן וואס האט אנטהאלטן א ים מיט יסורים און אהבה, און זיך ארויסגעלאזט אין די פינצטערניש צום גביר'ס הויז, איבערלאזנדיג זיין פרוי מיט דעם אנדערן קינד ביי דעם כאטשקע אין וואלד.

ווען ר' יענקל איז אנגעקומען צום הערליכן, פראכטפולן פאלאץ פונעם עושר, האט ער זיך געבויען צו דער ערד. **מיט א שטילע תפילה אויף די ליפן, האט ער אראפגעלייגט דעם קליינעם, טייערן אוצר אויף די שיינע טרעפ, און זיך גלייך אויפגעשטעלט, גרייט צו אנטלויפן ווי אומגעזען אין די שאטנס פונעם נאכט כדי מען זאל אים נישט קענען באמערקן.**

אבער פונקט דא, אין די דאזיגע סעקונדע, האט פאסירט די טראגעדיע!

ווי ס'שטעלט זיך ארויס, איז דער מאמר חז"ל "בתר עניא אזלא עניותא" (דער אומגליק און די גרויסע יאגן שטענדיג נאך דעם ארימאן) דא מקוים געווארן.

בלויז עטליכע טעג פריער, האט אן אנדערער, פרעמדער הונגעריגער ארעמאן געהאט דעם פונקטליכן זעלבן געדאנק ווי ר' יענקל! יענער אומגליקליכער ארימאן האט אויך נישט געהאט אויף ברויט אין שטוב, און געוואסט האט ער אז דער גרויסער גביר האט נישט קיין אייגענע קינדער, האט ער גענומען זיין אייגן פיצל קינד, און עס איבערגעלאזט ביים זעלבן גביר, דארט אויפן שוועל.

אבער דער גביר, צום גרויסן באדויער, איז גארנישט געווען

קיינ רחמן. פונקט פארקערט, ער איז געווען א ברוטאלער אכזר, א קארגער מענטש, מיט א הארץ ווי א קאלטע שטיין אנשטאט א אידיש הארץ! ער האט בכלל נישט געוואלט ארייננעמען דאס קינד! ווען ער האט געטראפן דעם קינד, האט ער זיך גאר שטארק צובייזערט, און ער האט זיך געקלערט אין זיין ביזן מח: "דער חצוף, דער טאטע פון דעם פרעמדן שרייעדיגן קינד, וועט זיכער צוריקקומען שפעטער ביינאכט אדער אין א פאר טעג, זיך ארומדרייען דא באהאלטנערהייט צו קוקן פון דערווייטנס וואס ס'טוט זיך מיט זיין אינגל. איך וועל אים אפוארטן ווי א פאסטקע און אים צוריקגעבן זיין פעקל מיט פראצענטן!"

און אזוי... פונקט אין יענע סעקונדע ווען אונזער אומשולדיגער ר' יענקל האט זיך איינגעבויגן און אראפגעלייגט זיין אייגן קינד, האט זיך די שווערע, מאסיווע האלצערנע טיר פונעם פאלאץ אויפגעריסן מיט א מורא'דיגן זעץ וואס האט אפגעהילכט אין די שטילע נאכט! דער בייזער גביר שטייט דארט ביים טיר מיטן אנדערן קליינעם קינד אין די הענט, זיין פנים איז פייער-רויט, עס פלאמט פון שרעקליכן כעס! ער זעט ר' יענקל'ן דארט שטיין און הייבט אן שרייען מיט ווילדע קולות:

"הא! כאפצעם! כאפצעם! ענדליך ביסטו צוריקגעקומען, יא, דו נידערטערעכטיגער ארעמאן?!" דו מיינסט איך וועל דיר אויפציען דיינע פרעסערס ביי מיר אין שטוב? נעם דין קינד און טראג אפ פון דא אין איין מינוט, איידער איך לאז ארויס די הינט דיר צו צערייסן!"

דער גביר האט אן קיין שום ברעקל רחמנות, מיט א ווילדע אכזריות, געכאפט און אריינגעשטופט דאס אנדערע 'פרעמדע' קינד גראד אריין אין ר' יענקל'ס הענט, און דאן באלד זיך אראפגעבויגן, געכאפט דאס נייע קינד וואס יענקל האט יעצט געברענגט, און עס אויך אריין געשטופט און אריינגעווארפן אין זיינע ארעמעס! און מיט איין אטעם האט ער צוגעמאכט די שווערע טיר מיט א הילכיגן קראך, פארריגלט און פארשלאסן אלע שלעסער אינעווייניג.

ר' יענקל איז געבליבן שטיין דארט איינער אליין אינעם טיפן שניי, אינגאנצן פאראליזירט און געפרוירן פון דעם שרעקליכן שאק. פחי נפש! דער שווארצער הימל האט זיך ממש איבער אים געעפנט און אראפגעפאלן אויף זיין קאפ. ער האט דאך אזוי שטארק געוואלט זיך גרינגער מאכן פונעם עול, ראטעווען איין קינד פון הונגער, און יעצט... יעצט... אנשטאט די צוויי

קינדערלעך וואס זענען אים געבוירן געווארן, האט ער יעצט דריי הונגעריגע קינדערלעך אויפן קאפ! איינס ביי זיין פרוי אין וואלד, דאס צווייטע - זיין אייגענס וואס ער האט אקוראט געוואלט איבערלאזן און איז אים צוריקגעגעבן געווארן, און נאך א דריט, אינגאנצן פרעמד קינד וואס מ'האט אים יעצט ברוטאל ארויפגעצוואונגען!

אלע כוחות האבן אים פארלאזט. אינמיטן דעם פראסט האט ער ארומגענומען די צוויי פיצלעך אין זיינע ארעמעס, און הויך געוויינט צום בורא כל עולמים. הייליגער טייערער באשעפער, רבוננו של עולם, טאטע אין הימל! עד מתי? ווי לאנג נאך וועל איך מיך דארפן אזוי ארומשלעפן אין דעם ביטערן, פינצטערן גלות וואס שטיקט די נשמה? מיין גייסט איז ממש צעריסן און צעשפליטערט פון דעם אומדערטרעגליכן הסתר פנים!

טאטע, ווי לאנג נאך וועל איך מוזן דורכגיין די דאזיגע שרעקליכע און ביטערע יסורים וואס רייסן שטיקער פונעם פארווייטאגטן הארץ? די כוחות לאזן זיך שוין אויס, איך פיל ווי איך קען שוין מער נישט דערהייבן דעם שווערן לאסט אויף מייענע פלייצעס.

אב הרחמן, איך פאל אויף די קני, איך רייס איין און בעט דיר: רחם נא! ראטעווע מיר שוין ארויס, שלעפ מיך שוין ארויס פון דעם תהום פון די אלע אומדערטרעגליכע, שווערע יסורים. און שיק מיר א ליכטיגע ישועה, טאטע!

ער פראבירט צו קלאפן אויפ'ן טיר איינמאל און נאכאמאל, טרערן מישן זיך מיט שווייס - אבער ס'איז אלעס אומזיסט. די שווערע טיר בלייבט אומבאוועגליך, זי איז הערמעטיש פארשפארט, פארריגלט און טאטאל פארזיגלט מיט דיקע אייזערנע שלעסער. ס'הערשט א מורא'דיגע טויט-שטילקייט ארום; קיין איין שטימע רופט זיך נישט אן פון די אנדערע זייט, און קיינער מאכט זיך אפילו נישט וואוסנדיג.

מיט טריט וואס האבן געוואויגן ווי שווערע בליי, און מיט א מח וואס האט געשטורעמט נאך ערגער פונעם דרויסנדיגן בליזארד, האט ר' יענקל זיך צוריקגעשלעפט צום קליינעם, עלנדן וואלד-הייזל וואו זיין אומגליקליכע און אפגעשוואכטע פרוי האט אים אפגעווארט.

וויאזוי קומט מען צוריק מיט אזא פחי נפש? וויאזוי זאגט מען פאר א מאמע, וואס האט קוים געבוירן צוויי קינדערלעך, אז

אנשטאט אראפצונעמען אן עול, האט ער איר יעצט געברענגט נאך א פרעמד קינד, אן עקסטרע מויל צו שפייזן אין די טיפסטע, שרעקליכסטע מאמענט פון זייער בלוטיגן גלות?! ווען ער האט אויפגעפנט די טיר מיט דעם צוגעקומענעם 'פעקל' אין די הענט, איז דאס צער, און דער ביטערער יגון אין יענער מינוט געווען ממש אומבאשרייבליך.

אבער ר' יענקל, מיט זיין ווארעם און ריין אידיש הארץ, האט זיך באלד אנגערופן מיט פייערדיגע ווערטער: "א אידישע נשמה איז דאך א חלק אלוקי ממעל! מיר קענען אים בשום אופן נישט אוועקווארפן צום זיכערן טויט חלילה! דער זעלבער אב הרחמן וואס שפייזט אונזערע קינדער, וועט שוין דעם פרעמדן יתום אויך נישט פארלאזן!"

און אזוי, טראץ דעם אומדערטרעגליכן מצב, טראץ דעם וואס זיי האבן צומאל געשפירט ווי די געדערס דרייט זיך פון הונגער וואס האט געשוועבט אין שטוב צווישן די פיר ווענט, האבן זיי זיך מוסר נפש געווען מיטן גאנצן קנאק, און אויפגעצויגן דעם פרעמדן קינד צוזאמען מיט זייערע אייגענע קינדערלעך. אפילו אין די טעג וואס זיי אליין זענען געווען אויסגעהונגערט נאך א שטיקל טריקען ברויט, האבן די איידעלע עלטערן אוועקגעריסן דאס ביסן פונעם אייגענעם מויל און געטיילט די לעצטע קליינע, הארטע ברעקלעך פאר דעם אדאפטירטן קינד, כדי ער זאל חלילה נישט שפירן קיין ווייטאג.

יארן זענען שנעל דורכגעלאפן. די לגל החוזר פון די וועלט האט זיך געדרייט. די קינדער זענען שוין היבש אונטערגעוואקסן, אבער דאס רעדל פון עניות האט נאך אלץ געדריקט מיט כוח.

אין א קאלטן ווינטער־טאג איז ר' יענקל געזעצן ביים אויוון און מיט א דינע נאדל גענייט א לאטע אויף לאטע. אזוי האט ער פארראכטן די אלטע, אפגעשליסענע און צעריסענע שמאטעס, וואס דאס פרעמדע קינד האט געטראגן אין יענער ביטערער נאכט ווען מען האט אים אזוי ברוטאל איבערגעגעבן אין זיינע הענט.

פלוצלינג, בשעת זיינע פינגער טאפן אדורך די אפגעריבענע שטיקער שטאף, שפירט ער עפעס הארט באהאלטן טיף אינעם קאלנער פונעם העמדל. זיין הארץ האט אנגעהויבן קלאפן. ער פאנגט אן צו זוכן מיט אומרואיקייט, זוכט און טאפט, און... ער טרעפט א געהיימע, באהאלטענע קעשענע! מיט ציטערדיגע הענט רייסט ער עס אויף, און פון אינעווייניג פאלט ארויס א

קליין, געהיימניספול און צונויפגעלייגט פאפיר.

ער עפנט עס אויף, און זיינע אויגן לויפן איבער די שורות וואס זענען געווען אנגעשריבן מיט טרערן. אויפ'ן צעטל שטייט די פאלגנדע דראמאטישע מעלדונג:

"ווער עס זאל נאר טרעפן דעם צעטל און האלט דאס קינד ביי זיך, זאל וויסן אז דאס קינד איז נישט סתם אן ארעמען קינד - ער קומט פון א גאר גרויסע, רייכע און מיוחס'דיגע פאמיליע וואס האט אים געמוזט באהאלטן צוליב פחד פון אומשטענדן! דער רחמנות'דיגער טרעפער, וואס האט אים אריינגענומען און אויפגעצויגן מיט ליבשאפט, זאל זיך ווענדן איינמאל א יאר, צו נחמן, אויף דעם-און-דעם פונקטליכן אדרעס. דארט וועט ער ווערן אפגעווארט מיט אפענע ארעמעס, און באקומען א גאר ריזיגן, ספעציעלן סכום געלט אלס באלוינונג פארן אויף האדעווען דעם קינד, און אז ער זאל קענען שפייזן דעם קינד!"

ר' יענקל'ס אויגן זענען פאר א סעקונדע פינצטער געווארן פון דעם שרעקליכן שאק! די צענדליגע יארן פון הונגער, פלאג און בלוט זענען אים אדורכגעלאפן פאר די אויגן. אבער א רגע שפעטער האט זיין פנים אויפגעלאכטן ווי די ליכטיגע זון אינמיטן א זומער טאג! אן אומגלויבליכע רחבות האט אים ארומגענומען, זעענדיג פראקטיש די השגחה פרטית וואס האט אים באגלייט טריט נאך טריט.

מיט פליענדיגע טריט און א קלאפעדיג הארץ האט ער תיכף ומיד, אן אפילו פארווילן קיין איין רגע, געכאפט זיין פערד און וואגן, און געפארן צום אנגעגעבענעם אדרעס וואס איז געווען פונקטליך פארצייכנט אינעם צעטל. ווען ער איז ענדליך אנגעקומען צום רייכן פאלאץ און ארויסגעזאגט פון מויל די אומגלויבליכע, פריידיגע בשורה טובה, זענען די אריגינעלע אדל-פאמיליע פונעם קינד ממש ארויס פון די כלים! זיי זענען אריינגעפאלן אין אן אומבאשרייבליכן, עקסטאז פון התרגשות! הייסע טרערן פון פרייד האבן אנגעהויבן גיסן, צו הערן די ענדגילטיגע קלארקייט אז זייער באלבטער בן יקיר און איינציגער יורש לעבט נישט נאר, נאר איז גאר אויפגעצויגן געווארן ביי אזא ערליכן איד!

אן קיין שום שאלות האבן זיי אים אויפן ארט אראפגעלייגט און איבערגעגעבן די אלע אסטראנאמישע, ריזיגע סכומים עצומים וואס זענען אפגעשיידט געווארן די אלע לאנגע יארן וואס ער האט זיך אפגעגעבן מיט מסירת נפש פארן קינד. זיי האבן אים

געוואלט באצאלן מיט א פולער ברייטקייט פאר יעדע איינציגע טאג פון פלאג און מי. ער איז ארויס פון דארט באלאדענט מיט שווערע זעק, אנגעפילט מיט טויזנטער בליטשקעדיגע גאלדענע רענדלעך, וואס מ'האט מיט א געוואלדיגע געטריישאפט אפגעשיידט יאר-איין יאר-אויס, ספעציעל אפצוגעבן א טיילווייזע הכרת הטוב פאר אלע יארן וואס דאס קינד איז געווען אויף זיין פלייצע.

ר' יענקל... דער אמאליגער, פארווארפענער ארימאן וואס מ'האט געבען געטריבן מיט בזיונות נוראות פון איין פלאץ צום צווייטן, איז ממש אין אן איבערנאכטיגע איבערקערעניש געווארן אן עושר אדיר! א נגיד, און א גביר אדיר וואס די גאנצע שטאט רעכענט זיך מיט זיין ווארט.

זיין אמאליגער שרעקליכער הונגער, די דחקות און די ביטערע פילע בזיונות, זענען פלוצים געווארן בלויז א שוואכער, פארווישטער זכרון פונעם ווייטן פארגאנגענהייט. די גאנצע שרעקליכע פלאג און צער האבן זיך מיטאמאל, געטוישט צו הערליכע כבוד, און אן אבנארמאלע הרחבת הדעת וואס ער האט זיך אין זיינע ווילדסטע חלומות קיינמאל זיך נישט געקענט פארשטעלן. מורא'דיג! דאס איז די דייטליכע און געוואלדיגע השגחה פרטית פונעם הייליגן בורא כל העולמים וואס פירט זיין וועלטל מיט אזא חסד!

לאמיר זיך אפשטעלן א מינוט און אריינטראכטן אינעם אינערליכן מוח און נפש פון דעם ר' יענקל. לאמיר מאכן זיין חשבון.

אין די ערשטע יארן נאכדעם וואס ער איז אנטלאפן פון זיין היים - הונגעריג, צעבראכן און דערשראקן - איז זיין גאנצער

בליק געווען אויף זיין טראגישן עבר. זיין הויפט מחשבה יעדן טאג איז געווען: "ווי ווייט בין איך שוין פון מיין היים?" אלע זיינע וואגעלנישן און שוועריגקייטן האט ער געמאסטן לויט דעם טאג וואס ער איז אוועקגעריסן געווארן פון זיין רואיגן ווינקל. ער פלעגט זאגן: "היינט זענען אריבער פונקט דריי חדשים זינט יענע פינצטערע נאכט," אדער "איך בין שוין הונדערט מייל אוועק פונעם פלאץ פון די עלילה." זיין פארגאנגענהייט, און דער מקור פון זיין צער, איז געווען דער צענטער פון זיין לעבן.

אבער אלץ האט זיך געטוישט אינעם מאמענט וואס ער איז געווארן א גביר.

ווי נאר די זעקלעך גאלד זענען אנגעקומען, און זיין לעבן איז געווארן פול מיט כל טוב, האט זיין גאנצע בליק זיך גענצליך געטוישט. ער האט אינגאנצן אויפגעהערט צו רעכענען פון דעם טאג וואס ער איז אנטלאפן, און אנשטאט דעם, אנגעהויבן ציילן זיינע יארן פונעם טאג וואס ער איז געווארן רייך.

יעצט האט זיין שפראך געזונגען אינגאנצן אנדערש: "היינט איז צוויי יאר זינט מיר זענען געווארן גבירים אדירים." אדער "עס איז שוין א יאר זינט איך בין אריין אין די גרויסע ביזנעס,"

דאס ווייזט ווי אזוי א מענטש'ס בליק אויפ'ן לעבן טוישט זיך שטענדיג לויט דעם וואס עס איז ביי אים דאס וויכטיגסטע. ווען דאס עשירות האט פארנומען דעם אויבנאן אין זיין מח, האט עס פולשטענדיג אויסגעמעקט זיין אלטע היסטאריע און באשטימט זיין נייעם אנהויב. דאס רייכטום איז געווארן זיין נייער מציאות, דער צענטער פון זיין עקזיסטענץ, און זיין גאנצע וועלט האט זיך אנגעהויבן דרייען בלויז ארום דעם פונקט.

מיר זענען אוועק פון פרעה און זיינע קלעפ! די רייזע האט רופט זיך אן "מוצאיהם" - דאס ארויסגיין. מ'האט זיך נאר געפרייט צו זיין אוועק פון די צרה.

אבער דער רבוננו של עולם האט נישט ארויסגענומען כלל ישראל נאר סתם כדי זיי זאלן זיין "פרייע מענטשן" אין א מדבר. א איד איז קיינמאל נישט סתם אן אנטלאפענער! דער ציל איז געווען די גרעסטע עשירות וואס איז נאר שייך: מקבל זיין די הייליגע תורה אויפן בארג סיני, אריינגיין

דאס איז א געוואלדיגער משל וואס עפנט אונז די אויגן אויף אונזער גאנצע היסטאריע און אויף אונזער פערזענליכן עבודת השם.

כלל ישראל איז געווען אין מצרים, דער כור הברזל. מ"ט שערי טומאה, שרעקליכע פיין, אומדערטרעגליכע שעבוד און צער. ווען מ'איז ארויסגעגאנגען, איז דער ערשטער בליק געווען פונקט ווי יענער ארימאן וואס אנטלויפט. מ'האט געציילט: "ברוך השם, מיר זענען ארויס פון מצרים!"

אין ארץ הקודש, און ווערן א ממלכת כהנים וגוי קדוש.

יעצט ביים סוף פון די פערציג יאר אין דעם מדבר. כלל ישראל שטייט שוין ממש ביים שוועל פון דעם הייליגן לאנד ארץ ישראל. זיי זענען שוין לאנג נישט יענע אפגעריסענע, פארווייטאגטע קנעכט וואס האבן געוואנדערט און זענען געלאפן פאר זייער לעבן. ניין! זיי זענען שוין א 'דור דעה'! זיי זענען שוין באקרוינט מיט די הייליגע תורה, זיי פארמאגן דעם הייליגן משכן בתוכם מיט א פלאם פון אש קודש, און זיי ווערן געטראגן אויף די פליגלען פון די ענני הכבוד. זיי זענען יעצט די גרעסטע גבירים אין רוחניות!

שרייבט די תורה הקדושה די ווערטער: "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם". דא קומט דער רעיא מהימנא, משה רבנו, און טוט זיי געבן אן עמקת'דיגן, בליק. ער זאגט זיי מיט א קול חצב להבות אש: "הייליגע אידן! ווען איר קוקט יעצט צוריק אויף ענקער ארויסגיין פון מצרים (מולאסיס)", דארפט איר וויסן דעם טיפן אמת. עס איז בשום אופן נישט געווען קיין פשוט'ע בריחה ווייל איר זענט אנטלאפן פון ארימקייט, פון שווערע פלאג אדער פונעם פרעה'ס בייטש... ניין, ס'איז באמת געווען 'למסעיהם' - די גאנצע ארויסגיין איז בלויז געווען אן הכנה פאר די יעצטיגע געהויבענע און הייליגע מסעות!"

יעצט, ווען איר זענט שוין בחדד השם אנגעקומען צו אזא אומבאגרייפליכע עשירות און קדושה, מעג שוין ענקער גאנצע צייט-רעכענונג זיך אינגאנצן טוישן. מען רעכנט שוין נישט און מען קוקט שוין נישט צוריק אויפ'ן עבר מיט'ן בליק פונעם פראסק אינעם טונקעלן כור הברזל. פארקערט! יעצט ציילט מען דעם גאנצן וועג פונדאסניי, אבער דאסמאל בלויז לויט דעם יעצטיגן שטאנדפונקט פון גדלות.

יעצט, שטייענדיג שפיץ אויפ'ן בארג פון עשירות, זעט מען מיט א מורא'דיגע קלארקייט, אז דער גאנצער יציאת מצרים און יעדע טרער איז געווען בלויז איין לאנגער, אויסגערעכנטער וועג צום גרויסן, הייליגן תכלית: צו ווערן דבוק אינעם בורא כל עולמים, און צו געניסן פון כל טוב סלה. די יעצטיגע 'עשירות' האט פולשטענדיג פארשיינט און איבערגעשריבן דעם עבר!

דער עומק הענין און די פנימיות'דיגע הוראה וואס מיר

דארפן ארויסנעמען פאר אונזער טעגליכן עבודת השם איז געוואלדיג און נוגע לכל נפש.

אין דעם פראקטישן לעבן פון יעדע איד זענען פארהאן זמנים און מצבים ווען מ'געפינט זיך אין אן אייגענעם "מצרים", צי עס זענען דאס שווערע פלאגענישן און נסיונות בגשמיות, צי עס איז א ביטערע הסתר פנים ברוחניות - מען שפירט זיך צונויפגעקייטלט צו א געוויסע תאוה אדער א שלעכטע הרגל, די נשמה שטיקט זיך אינעם גלות, מען פילט זיך פארשקלאפט און מ'זעט באמת נישט קיין וועג ארויס.

און אט, ברוב רחמיו וחסדיו פונעם בורא כל עולמים, רייסט מען זיך ענדליך ארויס. ס'ווערט א בקיעה אינעם ים סוף און מען טרעט ארויס פון דער שרעקליכער טומאה. וואס טראכט א מענטש אינעם ערשטן מאמענט? ער קוקט אויף זיין ישועה מיט'ן בליק פון אן ארימאן. ער כאפט אן אטעם און זאגט זיך אונטער: "הודו לה' כי טוב! ברוך פודה ומציל! א מחי' אז איך פלאג מיך שוין נישט מיט יענעם שרעקליכן קריזיס!"

דאס איז אבער בלויז דער בליק פון אן עני ואביון, אן ארימאן וואס אנטלויפט פון זיין תפיסה און זיין גאנצע פרייד איז פשוט דאס אפקומעניש פון זיינע יסורים. זיין קאפ איז נאך אלס פארנומען מיט'ן עבר, מיטן קוקן צוריק אויף דער פינצטערניש פון וואס ער איז ברוך השם, ניצל געווארן. אבער פרעגט זיך די קשיא... איז דאס טאקע דער תכלית? איז דאס די ריכטיגע שלמות פון יציאת מצרים?

זיכער נישט! תורת החסידות מיט איר ליכטיגקייט לערנט אונז פיל פיל טיפער. הקב"ה, דער אב הרחמן, פירט נישט אריין א איד אין א נסיון, אין א בלאטע, בלויז כדי ער זאל דערנאך זיך קענען ארויסדראפן און צוריק קריכן צום אלטן צום פשוט'ן געוויינליכן נאטור. חלילה וחס! **ירידה צורך עליה!**

יעדע צרה, יעדע נפילה אדער מיצר, איז באמת נאר א פארהוילענער טרעפ, א שפרינג-ברעט צו גרייכן אן אומגעהויערע הויכע מדרגה, וואס מען וואלט קיינמאל, נישט געקענט דערגרייכן אן דער פריערדיגער ירידה. ווען א איד קומט ארויס פון די נסיון, טאר ער זיך נישט באגנוגענען מיטן בלייבן קלערן "וואס איז געווען", נאר

ער מוז אריינאטעמען א פרישן רוחניות'דיגן חיות און זיך פארוואנדלען אין אן "עשיר" - א רייכער איד וואס זוכט פרישע און העכערע אוצרות דקדושה.

ווען א איד נעמט דאס צום הארצן און ער איז זוכה טועם צו זיין דעם זיסן, אמת'ן טעם פון אידישקייט - אן התעוררות און א ווארימקייט בתפילה, א מתיקות און א קאך אין די הייליגע תורה, א פנימיות'דיגע התקשרות ביי א מצוה - דעמאלטס טוישט זיך פלוצלינג זיין גאנצע מהות און מחשבה!

ער קוקט שוין נישט צוריק צו זיין עבר. ער קייט שוין נישט איבער אגאנצן טאג די ביטערע אלטע פראבלעמען און מניעות (און ווי ווייט ער איז נרוך השם אוועק פון דארט). אדרבה! ער מעסט און שעצט זיין לעבן אויסשליסלעך מיט זיינע איצטיגע לעכטיגע השגות און רוחניות'דיגע שאיפות.

און דאן, נאר דאן, גייט אים אויף א געוואלדיגע אור. למפרע ווערט ער געוואויר און ער פארשטייט קלאר אז דאס גאנצע "יציאת מצרים", דער גאנצער טיפער קריזיס

וואס ער איז אדורך, איז געווען א דירעקטע, גענוי-אויסגערעכנטע השגחה פרטית פונעם בורא כל עולמים.

אלעס איז בלויז אונטערגעשטעלט געווארן פון הימל אויף איין ציל: כדי אים צו אויפשאקלען, אים צוגרייטן די כלים און אים געבן דעם שטופ צו ארויפגיין העכער און העכער, ביז ער וועט אנקומען צו דעם יעצטיגן שיינעם און הייליגן ארט, צו זיין פערזענליכן און ספעציפישן "הר סיני"!

נישט בלויז א לעבן פון "סוד מרע" - א לעבן פון כסדר אנטלויפן פון די פראבלעמען און פונעם שלעכטס; נאר א לעבן פון "עשה טוב" - לויפן צום גוטן, א ברען און א שטרעבן צו קדושה און עבדות ה'.

דאס איז דער אמת'ער עשירות פון א איד, און דאס גיט דעם כח איבערצולייבן אלע שוועריגקייטן פונעם גלות מיט א שמחה עצומה.

רבי יעקב אהרן מאלכסנדר